

การศึกษาและสร้างสรรค์พุทธศิลป์ในวัดสี่สะเกด/หอพระแก้ว/พระธาตุหลวง/ ประตูชัยเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในศิลปะรูปแบบโพสต์อิมเพรสชันนิซึม

A Study and Creativity of Buddhist Arts in the Wat Si Saket / Hor Phakeo Museum / Pha That Luang / Vientiane Victory Gate, Lao PDR in Post-Impressionism Arts

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง¹

Sathit Thimwatbunthong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏอยู่ในโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีบทบาทต่อบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ด้วยการแสดงออกในรูปแบบศิลปะโพสต์อิมเพรสชันนิซึม และการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านผลงานพุทธศิลป์ โดยศึกษาข้อมูลจาก 4 ศิลปิน ของ สปป.ลาว คือ บุนเล็ง เวียนวิลาวง ไมสิง จันนุตติ บุนแสง เทพพงศ์พันธุ์ และบุนสะหนอง ศรีหราช โดยมีกลุ่มตัวอย่างผลงานพัฒนาสร้างสรรค์ของผู้วิจัยจำนวน 31 ภาพ โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ 2 ประเด็นหลัก คือ แนวคิดในการสร้างผลงานและหลักการทางศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย การจัดวางองค์ประกอบของภาพ (Composition) รูปทรง (Form) พื้นผิว (Texture) รูปและพื้น (Figure and Ground) สี (Color) โดยได้แสดงออกทางศิลปะตามแนวทางโพสต์อิมเพรสชันนิซึมตามตัวตนของผู้วิจัย เพื่อสะท้อนภาพพุทธศิลป์ในวัดสี่สะเกด หอพระแก้ว พระธาตุหลวง และประตูชัย

จากผลการศึกษาและสร้างสรรค์ของผู้วิจัย พบว่า จากผลงานจำนวน 31 ชิ้น จากสถานที่สำคัญ 4 แห่ง ดังนี้

วัดสี่สะเกด เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางด้านความเชื่อถือ ทรงอิทธิพลทางด้านต้นฉบับเรื่องศิลปะลาว และพระพุทธรูปที่เป็นเอกลักษณ์ แสดงออกเป็นลวดลายล้านช้าง **หอพระแก้ว** เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ศูนย์รวมทางด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และเป็นศูนย์รวมผลงานทางด้านวิจิตรศิลป์ **พระธาตุหลวง** เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใครในแถบอาเซียน เป็นทรงบัวเหลี่ยม เป็นศิลปะสมัยล้านช้าง ซึ่งเจ้าไชยเชษฐาธิราชไปดำรงอยู่สถานที่ใดก็จะสร้างวัดเป็นรูปทรงดอกบัวเหลี่ยม **ประตูชัย** ได้รับอิทธิพลจากที่ฝรั่งมาปกครองลาว ประตูชัยเป็นศิลปะสมัยใหม่ มีลักษณะร่วมสมัย เป็นจุดเข้าร่วมโอโลมราษฎร์ และประกาศชัยชนะในการรวมประเทศ

¹ สาขาวิชาศิลปจินตทัศน์, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Department of Visual Arts, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

ในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยจึงเป็นการนำแรงบันดาลใจจากสถานที่สำคัญในทางพุทธศาสนาที่ปรากฏร่องรอยของพุทธศิลป์ในการประดับตกแต่ง โดยผู้วิจัยได้แสดงออกทางศิลปะตามแนวทางรูปแบบศิลปะโพสต์อิมเพรสชันนิซึม มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์จากเนื้อหาทั้ง 4 กลุ่ม ทั้งจากการสร้างสรรค์ที่อยู่ในพื้นที่ของสปป.ลาว และที่สร้างสรรค์ขึ้นในประเทศไทยอยู่ด้วยเช่นกัน เป็นต้น

ในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยเป็นการนำแรงบันดาลใจจากศิลปิน สปป.ลาว ในลักษณะบูรณาการ ด้านเทคนิค กลวิธีการ และลักษณะเฉพาะของผู้วิจัยด้วยเช่นกัน เป็นต้น

Abstract

This study is a research and development, aiming to examine study the Buddhist arts appeared in the historic monuments and antiques that play a vital role in the context of social, economic and political setting, expressed in the form of post-impressionism arts and the development of relationship with neighboring countries through the works of Buddhist arts. In present study, data from four artists of Lao PDR was investigated; including Boun Leung Veunvilavong, Maysing Chanboutdy Director, Boonseang Theppongpun and Bounsahoeng Sriharade. The thirty-one sample portfolios of creative works by researcher were gathered. The criteria for analysis rests in two main approaches; concept of creativity and principles of art, consisting of composition, form, texture, figure and ground, and color, expressed in the post-impressionism corresponding to the researchers' identity to reflect the Buddhist arts in figures of Wat Sisaket, Hor Phakeo Museum, Pha That Luang, Vientiane Victory Gate.

The results showed as follows; among thirty-one samples of creative works from four important historic monuments, Wat Sisaket is a holy place on belief and it is powerful on original Lao arts with the unique Buddha that is an expression of Lao Lanchang. Hor Phakeo Museum is the embodiment of the spirit, culture and history, and a hub of fine art works. Pha That Luang is a unique identity in the Asian region; it is in the octagonal shape of lotus, and the arts of Lanchang era, which Chao Chaijethathirath built up in the shape of lotus for the places in which he resided. Vientiane Victory Gate was influenced by the Lao-ruling French. It is a modern and contemporary art comforting the people and declared its victory of reunification.

In present study, the researcher was creatively inspired by Wat Sisaket, Wat Sisaket, Hor Phakeo Museum, Pha That Luang, Vientiane Victory Gate, totaled of thirty-one work pieces; divided into four groups; firstly; 10 images of "Wat Sisaket", secondly; 7 images of "Hor Phakeo Museum", thirdly; 7 images of "Pha That Luang", and fourthly; 7 images of "Vientiane Victory Gate".

In creativity, the inspiration came from the important Buddhist attractions as signed in the Buddhist art decorations expressed in the post impressionism; this is to serve as guide to creativity for four groups in the areas of Lao PDR, and even in Thailand.

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของหัวข้อที่จะศึกษา
 สิ่งที่มีวามมนุษย์ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ให้ปรากฏอยู่ในมวลมนุษยชาติที่สามารถค้นหาได้ถึงความเป็นมาก็ด้วยจากร่องรอยที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ไว้จากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นที่มาของการค้นคว้า สืบค้นตามร่องรอยที่ปรากฏเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่สามารถสะท้อนบริบทของสังคมตามยุคสมัยนั้น เพื่อนำมาเป็นบทเรียนต่อสังคมในยุคปัจจุบัน ด้วยหลักการจากการค้นหาเหตุผลตามปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้ได้มากที่สุดดังที่ สันติ เล็กสุขุม ได้แสดงทัศนะถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“วิชาประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีไม่ใช่เรื่องข้อสรุปหรือข้อเท็จจริง แต่เป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นโดยพื้นฐานของเหตุผล ว่ากันที่จริงแล้ว ส่วนใหญ่ชีวิตเราในเรื่องของความรู้ เรื่องของวิชาการนั้นเป็นทฤษฎีทั้งนั้น ทฤษฎีแปลว่าจะต้องพิสูจน์ พอพิสูจน์ได้แล้ว ฟรุ้งนี้พิสูจน์อีกอาจจะไม่ได้ก็ได้ อาจมีหลักฐานเหตุผลอื่นๆ เข้ามาทำให้ความคิดจะต้องเปลี่ยนไป เรื่องในปัจจุบันยังซับซ้อนขนาดนี้ ถ้าเราไปศึกษาอดีตที่เราเกิดไม่ทัน ลึกลงไป อย่าไปหวังเลยว่ามันเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงมันมีอยู่ แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องมันเยอะมาก

ด้วยเหตุนี้ จึงเขียนอย่างระมัดระวัง การอ้างอิงต้องมีเสมอ พยายามไม่ทำให้เป็นเรื่องน่าเบื่อ ยืดเยื้อ จีจก ดัดบททำให้ง่าย ใช้ได้ทั้งระดับธรรมดาอ่านเพลินๆ จนถึงสามารถนำไปค้นคว้าทางวิชาการได้ ส่วนใหญ่งานที่ผมทำ ถ้าเป็นไปได้จะเติมข้อมูลให้คนคว้า คนอ่านจะได้ตระหนักว่าการค้นคว้านี้เป็นพื้นฐานของจริยธรรม เป็นพื้นฐานของจิตใจที่ดี” (สันติ เล็กสุขุม : 2557:15)

การที่สังคมมนุษย์นั้นมีความต้องการที่จะดำรงคงอยู่ได้ในสังคมจากด้วยปัจจัย 4 เป็นพื้นฐานในการดำรงอยู่ ของการที่มีชีวิตร่วมอยู่ในสังคมร่วม

สมัย โดยเฉพาะสังคมของพุทธศาสนา ที่มีความยึดมั่นในกฎระเบียบของการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการถือศีล 5 คนไทยที่ต่างนับถือในหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นจำนวนถึง 95 เปอร์เซ็นต์ และกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีศิลปะและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันอย่างมากที่สุดก็คือประเทศ สปป.ลาว ที่มีผู้นับถือพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนถึง 70 กว่าเปอร์เซ็นต์ นอกนั้นก็จะเป็นศาสนาอื่นๆ รวมทั้งการนับถือผีก็ยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะผู้คนที่ย้ายมาอยู่บนภูเขาทั้งจากระดับสูงจนถึงระดับสูงสุด ด้วยสภาพสะท้อนในศิลปะและวัฒนธรรมของไทยและ สปป.ลาว จึงมีพื้นฐานมาจากเรื่องเดียวกันก็คือการนำพุทธศาสนามาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ด้วยจากภาพสะท้อนในผลงานด้านพุทธศิลป์ ที่จะต้องนำทั้งความงามจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลวดลายที่มีที่มาจากธรรมชาติ อาทิ ลายดอกบัว สัตว์มงคล ลายกรวยเชิง หรือมีแรงบันดาลใจมาจากภาพสัตว์ อาทิ ลายกนกหางหงส์ ลายกนกาค เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบทางด้านความงามในด้านศิลป์ แต่ได้นำมาใช้ให้กับสถานที่ทางปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรม ที่มีบทบาทอยู่ภายในวัดวาอาราม ทั้งจากฝั่งประเทศไทย และ สปป.ลาว จากด้วยการมีพื้นฐานในการนับถือพุทธศาสนาเดียวกัน โดย ดวงศักดิ์ ชื่นสินธุ ได้แสดงทัศนะถึงบทสัมภาษณ์ พระมหาผ่อง สมะเล็ก เรื่องพุทธศาสนาใน สปป.ลาว ไว้ว่า

กฎระเบียบอันนั้นชาวพุทธเราเรียกว่าศีล 5 หนึ่ง...อยู่ด้วยกันไม่ให้เบียดเบียนกัน ปานา สอง...อกินนา มนุษย์อยู่ด้วยกันไม่ให้มีการลักทรัพย์ของกันและกัน ข้อที่สาม...ไม่ให้ล่วงเกินหนี้ครองระหว่างผิวเมียของกันและกัน ข้อที่สี่...มนุษย์อยู่ร่วมกันไม่ให้หลอกลวงกัน ต้องพูดกันตรงในทางที่เกิดสามัคคี ข้อที่ห้า...มนุษย์อยู่ร่วมกันไม่ให้พากันแสวงสิ่งมีนเมา (พระมหาผ่อง สมะเล็ก. 2556 : 14)

ซึ่งจากบทบาทของท่านพระมหาผ่อง สมะเล็ก ที่เป็นผู้เฝ้าในด้านพุทธศาสนา มาโดยลำดับทั้งจากฝั่งไทยและ สปป.ลาว การดำรงอยู่ทั้งการยึดถือ

ปฏิบัติในกฎเกณฑ์ในระดับประชาชนทั่วไปในการรักษาศิลปะ 5 นั้น ก็ได้รับการตอบรับได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าประเทศจะมีการปรับเปลี่ยนการปกครองไปแล้วก็ตามแต่ พุทธศาสนาก็ยังดำรงอยู่เช่นเดียวกัน สถานที่ที่เป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนาก็ได้รับการรักษามรดกประเพณีปฏิบัติสืบทอดมาโดยลำดับ โดยเฉพาะสถานที่สำคัญในนครหลวงเวียงจันทน์ อาทิ วัดสี่สะเกด หอพระแก้ว พระธาตุหลวงหรือแม้แต่ประตูชัย ก็ได้inalวดลายลวดลายไปประดับตกแต่งในลักษณะของพุทธศิลป์อยู่ด้วยเช่นกัน โดยจุลทรรศน์ พยาฆรานนท์ (2552) จากเรื่อง “สาระสำคัญในงานจิตรกรรมไทยประเพณี” ได้แสดงทัศนะถึงศิลปวัฒนธรรม กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“ศิลปวัฒนธรรม เป็นมรดกอันสำคัญยิ่งของชาติ ประเทศและผู้คนแห่งประเทศชาติใด ๆ ย่อมมีมรดกด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่ด้วยกันทั้งนั้น กล่าวเฉพาะศิลปกรรมเป็นวัฒนธรรมสำคัญประการหนึ่งซึ่งแสดงคุณสมบัติให้ประจักษ์และเป็นเครื่องชี้วัดมนุษยชาติพันธุ์แห่งบ้านเมือง หรือประเทศชาตินั้น ๆ เป็นอยู่มาแต่อดีตกาลด้วยอารยธรรมเป็นเครื่องคำจุนเผ่าพันธุ์และสังคม ทั้งทางกายภาพและจิตภาพมีมากหรือน้อย ประณีตหรือหยาบกระด้าง ลุ่มลึกหรือตื้นเขินเพียงใด อย่างไรก็ดีตามศิลปกรรมก็เป็นทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทุนเดิมของชาติพันธุ์และสังคมแห่งอดีต อาจอาจเป็นต้นทุนก่อสานวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมและอาจเป็นต้นทางสร้างสรรค์ศิลปกรรมสู่ความเป็นสากลสมัยได้ ด้วยคุณสมบัติอันมีเอกลักษณ์และเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้ปรากฏ” (จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. 2552 : 10)

ฉะนั้นการทำงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและสร้างสรรค์พุทธศิลป์ ในวัดสี่สะเกด / หอพระแก้ว / พระธาตุหลวง / ประตูชัย เมืองนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในศิลปะรูปแบบ โปสต์อิมเพรสชันนิซึม” จึงเป็นการศึกษาพุทธศิลป์ที่มีลวดลายลาว ที่ปรากฏอยู่ในโบราณสถานโบราณวัตถุที่เป็นการนำศิลปะมารับใช้ใน

พุทธศาสนาที่สามารถสะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยการผ่านผลงานทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏตามร่องรอยจากสภาพความเป็นอยู่พร้อมด้วยการเล่าเรื่องจากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญใน สปป.ลาว เพื่อที่จะได้เป็นการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยการวิเคราะห์โดยมีความสัมพันธ์กับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ในการเป็นประเทศเพื่อนบ้าน และพร้อมกับการก้าวไปสู่การที่จะเป็นประชาคมอาเซียนร่วมกัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏอยู่ในโบราณสถานโบราณวัตถุที่มีบทบาทต่อบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลป์ที่ปรากฏอยู่ในโบราณสถานและโบราณวัตถุในศิลปะรูปแบบโปสต์อิมเพรสชันนิซึม
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านด้วยผลงานพุทธศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ด้วยการได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อสำรวจและศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์ด้วยการมีส่วนร่วมในบริบทต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในด้านแนวคิดเพื่อนำไปสู่การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ด้วยข้อมูลจากเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวกับสถานที่สำคัญในนครหลวงเวียงจันทน์ที่สำคัญ 4 แห่งด้วยกัน ที่มีความสำคัญในเรื่องราวด้านพุทธศิลป์ที่ปรากฏอยู่ในงานสถาปัตยกรรม ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามแนวทางโปสต์อิมเพรสชันนิซึม เพื่อสะท้อนภาพผ่านงานศิลปะที่จะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ให้ประเทศเพื่อนบ้านมีความเข้มแข็งมั่นคงต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตทางภูมิศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม
2. ข้อมูลด้านพุทธศิลป์ลาว จากสื่อต่างๆ ใน สปป. ลาว
3. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากประสบการณ์ตรงและจากสื่ออื่นๆ
4. การสัมภาษณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่จริงผ่านการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสังเกต
5. สถานที่ทำการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมพุทธศิลป์จากการแสดงออกทางศิลปะ แนวทางโพสต์อิมเพรสชันนิซึม ในประเด็น

1. แนวความคิด
2. หลักการทางศิลปะ ได้แก่ การจัดวางองค์ประกอบของภาพ (composition) รูปทรง (form) พื้นผิว (texture) รูปและพื้น (Figure and Ground) สี (color)

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเรื่องราวทางด้านพุทธศิลป์จากสถาปัตยกรรมที่เป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ที่ได้นำมาวิเคราะห์ไปประดับตกแต่ง เพื่อเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ที่มีความผูกพันกับชุมชนและสังคมมาจากรากเหง้าจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะทำการสร้างสรรค์และวิเคราะห์ผลงานที่สะท้อนภาพพุทธศิลป์ที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ดังนี้คือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้จากการศึกษา ความรู้ด้านพุทธศิลป์เพื่อการบูรณาการความรู้ทางด้านศาสตร์และศิลป์ ได้อย่างมีเอกภาพ
2. ได้แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากสถานที่สำคัญในนครหลวงเวียงจันทน์ตามแนวทางโพสต์อิมเพรสชันนิสต์ เพื่อการนำไปสู่การเป็นศิลปะร่วมสมัยได้ต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

พุทธศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่นำแรงบันดาลใจมาจากความเชื่อในหลักพุทธศาสนา ด้วยการแสดงออกในเชิงศิลปะตามลักษณะเฉพาะตัว ด้วยลวดลายในศิลปะลาวเป็นสำคัญ

วัดสี่สะเกด / หอพระแก้ว / พระธาตุหลวง / ประตูลี้ หมายถึง สถาปัตยกรรม ที่ตั้งอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ ที่มีรูปแบบในการสร้างในลักษณะการใช้พุทธศิลป์ด้วยลวดลายลาวในการประดับตกแต่ง เป็นต้น

โพสต์อิมเพรสชันนิซึม หมายถึง การแสดงออกทางศิลปะจากแนวทางของ 3 ศิลปินที่สำคัญ คือ วินเซนต์ ฟานโก๊ะ / พอล เซซาน / โกลแกง พอล โดยจะเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัย

เนื้อหา

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาและสร้างสรรค์พุทธศิลป์ในวัดสี่สะเกด/หอพระแก้ว/พระธาตุหลวง/ประตูลี้เมืองนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในศิลปะรูปแบบโพสต์อิมเพรสชันนิซึม” ครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ภาพวาด สีสะเกด ภาพหล่อพระแก้ว ภาพพระธาตุหลวงและภาพประติมากรรม ด้วยการได้รับแรงบันดาลใจมาสร้างสรรค์ในรูปแบบของศิลปะตามแนวทางลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิซึม พร้อมด้วยการวิเคราะห์ผลงาน เพื่อสะท้อนแนวความคิดและการใช้หลักการทางศิลปะในการสร้างสรรค์ผลงาน มีเกณฑ์ในการวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างผลงาน

2. หลักการทางศิลปะ ได้แก่ การจัดวางองค์ประกอบของภาพ (Composition) รูปทรง (Form) พื้นผิว (Texture) รูปและพื้น (Figure and Ground) สี (Color)

3. ศึกษาศิลปินและนักวิชาการจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์แนวคิดด้านพุทธศิลป์จากรูปแบบทางด้วยสถาปัตยกรรมฮูปแต้ม และลวดลายลาว ที่ปรากฏอยู่ในโบราณสถานและโบราณวัตถุ พร้อมด้วยบุคลากรรุ่นใหม่ ที่สร้างสรรค์ผลงานในแนวทางพุทธศิลป์ เพื่อประมวลเป็นองค์ความรู้ได้ต่อไป ซึ่งได้สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นศิลปินแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านลวดลายลาว นักวิชาการจากกระทรวงแถลงข่าวพร้อมด้วยนักศึกษาจากสถาบันวิจิตรศิลป์ สปป.ลาว

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสัมภาษณ์ศิลปิน/นักวิชาการ และนักศึกษาโดยผู้วิจัย

2. การวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์ของผู้วิจัย โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมในประเด็นเกี่ยวกับแนวความคิด หลักการทางศิลปะ หลักการทางศิลปะ ได้แก่ การจัดวางองค์ประกอบของภาพ (composition) รูปทรง (form) พื้นผิว (texture) รูปและพื้น (Figure and Ground) สี (color)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประมวลความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในเรื่องของแนวคิดในการสร้างผลงาน หลักการทางศิลปะที่เกี่ยวกับการจัดวางองค์ประกอบของภาพ ด้านรูปทรง พื้นผิว รูปและพื้นและการใช้สีโดยรวม ด้วยการนำบทสัมภาษณ์และข้อมูลด้านเอกสารของศิลปินนักวิชาการและนักศึกษาในสถาบันวิจิตรศิลป์ ที่ปรากฏอยู่ในสถานที่สำคัญทั้ง 4 แห่งด้วยกัน คือ วัดสีสะเกด หอพระแก้ว พระธาตุหลวง และประติมากรรมประมวลวิเคราะห์เนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานทางพุทธศิลป์ โดยผู้วิจัยได้นำผลงานที่จะใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 4 ภาพ จากสถานที่สำคัญทั้ง 4 แห่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผลงานกลุ่มที่ 1 คือ “ภาพวัดสีสะเกด”

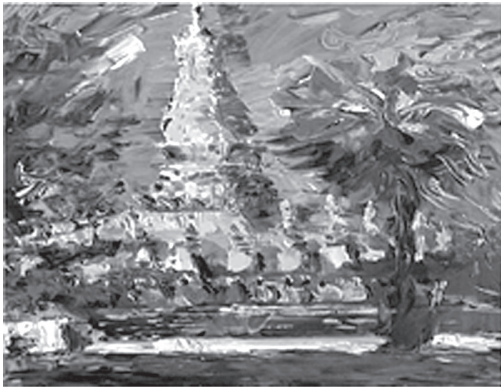
ชื่อภาพ “ช่องกุดที่วัดสีสะเกด”

สื่อวัสดุ สีนํ้ามัน

ขนาด 70x50 เซนติเมตร

ผลงาน สร้างที่ประเทศไทย พ.ศ. 2558

ผลงานกลุ่มที่ 2 คือ “ภาพหอพระแก้ว”

ชื่อภาพ “ลิมที่หอพระแก้ว”

สื่อวัสดุ สีน้ำมัน

ขนาด 70x50 เซนติเมตร

ผลงาน สร้างที่ประเทศไทย พ.ศ. 2558

ผลงานกลุ่มที่ 4 คือ “ภาพประตูชัย”

ชื่อภาพ “ประตูชัยสัญลักษณ์แห่งเวียงจันทน์”

สื่อวัสดุ สีน้ำมัน

ขนาด 80x60 เซนติเมตร

ผลงาน สร้างที่ประเทศไทย พ.ศ. 2558

บทสรุป

จากการศึกษาในด้านแนวคิดเชิงประวัติศาสตร์จากสถานที่สำคัญในนครหลวงเวียงจันทน์ด้วยกัน 4 แห่ง ผู้วิจัยได้พบว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบพุทธศิลป์ ดังนี้

1. วัดสี่สะเกด

จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดสี่สะเกด ที่มีความผูกพันมากับเจ้าอนุวงศ์จากที่พระองค์ได้มาพำนักอยู่ในประเทศสยามในช่วงรัชกาลที่ 1-3 จึงทำให้พระองค์มีความรู้และความเข้าใจในศิลปะในรูปแบบรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยพระองค์ท่านได้นำแนวคิดและรูปแบบในศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ไปสร้างอยู่ที่วัดสี่สะเกดที่มีรูปแบบทางด้านศิลปะที่มาจากประเทศไทย แต่ในการสร้างสิ่งที่เป็นภาพตัวแทนของศิลปะล้านช้างที่สามารถแสดงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นได้อย่างที่สุด ได้แก่ การสร้างพระพุทธรูปโดยสังคัมในปัจจุบันของ สปป. ลาว ต่างมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงนำไปสู่การสร้างองค์พระพุทธรูปเพื่อเป็นการที่จะทำให้พุทธศาสนามีความมั่นคงและยั่งยืนสืบไป ดังที่ขุนเลิงเวียนวิลาวง ได้แสดงทัศนะถึงการสร้างองค์พระพุทธรูปในรูปแบบล้านช้าง ไว้ว่า

“ปัจจุบันถือว่าประชาชนมีความเลื่อมใสทางศาสนามากขึ้น ทำให้กำลังศรัทธามากขึ้นทุกวัน อีกประเด็นหนึ่งก็คือประชาชนลาวมีอิสระในการทำมาหากิน มีเงินมีความพอใจศรัทธามากขึ้น โดยมีจิตใจสามัคคี สร้างพระพุทธรูปขึ้นไว้บูชา และบำรุงทางใจ เพราะว่าพระพุทธรูปที่เราทำมาก็ได้นำมาจากภายนอก คือ เอามาจากประเทศไทย ทำไมถึงเอาพระพุทธรูปมาจากไทย เพราะว่ามันคือพระพุทธรูป ที่ช่างลาวล้านช้างเคยทำในสมัยก่อน สงครามล้านช้างและสยาม คือจะต้องย้อนอดีตให้รู้จักนิดหน่อยว่า ในเมื่อก่อนอาณาจักรลาวล้านช้างมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรม ประเทศลาวมีนายช่างปั้นหล่อเก่งมาก และมีความมั่งคั่ง สวยงามมาก แล้วหลังจากเจ้าอนุวงศ์เสียชัยให้สยามแล้ว กองทัพสยามจะเก็บเอาบรรดาช่างลาวที่มีฝีมือไปอยู่แผ่นดินสยาม ลาวก็เลยไม่มีช่างอยู่ลาวประมาณ 100 กว่าปี หลังจากประเทศลาวสร้างตัวเป็น สปป.ลาว ขึ้นมาใหม่แล้ว รัฐบาลได้มีนโยบายเร่งด่วนว่า พวกเราจะต้องฟื้นฟูการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ โดยอาศัยพื้นฐานของบรรดาอาจารย์ที่เรียนจบจากประเทศไทย ก็มาพูดว่า เวียดนาม โซเวียต บังกาเรีย มาร่วมกันอย่างบูรณาการ แท้จริงสมัยก่อนประเทศลาวจะมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมอย่างมาก เนื่องจากเจ้าอนุวงศ์เสียชัย สยามได้ทำการทำร้ายจุดเผาวัดวาอารามที่มีความโดดเด่นในอาณาจักรล้านช้างออกไปหมด สิ่งใดที่มีคุณค่า และมีความปรารถนา สยามจะต้องเอาไปไทย พุทธแล้วพระพุทธรูปลาวไปอยู่ไทยเยอะมาก ในช่วงรัชกาลที่ 3 ของไทย ซึ่งในเมื่อก่อนใครชนะสงคราม ก็จะต้องชนะเอาคน เอาทรัพย์สินที่มีค่าไป คือเอาพลัดคน คือ 1. เอาพลัดคนที่มีความรู้ ความสามารถ ฉลาดหลักแหลม พวกที่ 2. บรรดาทหารเอกทหารเก่งๆ ไปส่วนที่ยังเหลือ คือ คนที่ไม่รู้อะไรเลย โดยฝ่ายสยามไม่ต้องการแล้วในสมัยนั้น สรุปแล้วประเทศลาวไม่มีช่างปั้น ช่างหล่อแบบลาวล้านช้างแท้ๆ นับแต่สมัยเจ้าอนุเสียชัย จนถึงไม่กี่ปีหลังนี้เอง (ถ้าเทียบ

รัชกาลที่ประเทศไทยคือ นับแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 9)” (สัมภาษณ์ : บุนเล็ง เวียนวิลาวง, 2558) กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ด้านแนวความคิด

โดย บุนแส เทพพงศ์พันธ์ ได้แสดงทัศนะถึงพุทธศิลป์ในวัดสีสะเกด หอพระแก้ว พระธาตุหลวง และประตูดุ๊ย กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“วัดสีสะเกด และหอพระแก้ว ถือว่าเป็นศิลปะตระกูล ช่างลาวล้านช้าง ที่มีฝีมือดี ที่ยังคงเหลืออยู่ให้เห็นในนครหลวงเวียงจันทน์ เพราะว่าในประวัติศาสตร์ลาวได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน สมัยของเจ้าอนุวงศ์ เสียชัยให้แก่กองทัพสยามในเมื่อก่อน อาณาจักรสยามได้ทำการทำร้ายโดยการเผา วัดวาอาราม อยู่ในกรุงเวียงจันทน์จนหมดเกลี้ยงเหลือแค่วัดเดียวที่ไม่ถูกทำร้าย เพราะว่า วัดสีสะเกดเป็นจุดที่ตั้งของกองทัพสยาม ที่มารุกรานอาณาจักรล้านช้าง อีกอย่างคือ เป็นสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ทางด้านความเชื่อถือ ด้วยเหตุนี้วัดสีสะเกด ถึงมีความสำคัญอย่างมากและทรงอิทธิพลทางด้านต้นฉบับเรื่องศิลปะลาวและพระพุทธรูปที่เป็นเอกลักษณ์แสดงออกเป็นลาวล้านช้างแท้ๆ แต่ก็มีการผลิตผสมผสานศิลปะจากส่วนต่างๆ เล็กน้อยเนื่องจากว่าอาจจะได้อิทธิพลจากสยามมาเล็กน้อยหลังสงครามสิ้นสุด บรรดาช่างลาวก็กลับคืนมาหากินในฝั่งลาวล้านช้าง

ด้านหลักการทางศิลปะ

จากการนำรูปแบบทางศิลปะมาจัดวางองค์ประกอบเพื่อการสร้างสรรค์จากสภาพความเป็นจริง ทั้งจากการสร้างสรรค์ในสถานที่จริง และการสร้างสรรค์ภายใน Studio ตามความเหมาะสมของการแสดงออกทางศิลปะ โดยเฉพาะผลงานจากการสร้างสรรค์ในเนื้อหาของวัดสีสะเกดนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลงานสร้างสรรค์ได้เป็นจำนวน 10 ภาพ

2. หอพระแก้ว

หอพระแก้วจากอดีตที่ผ่านมาได้เป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ที่จากเหตุการณ์สงครามระหว่างไทยและลาวที่ผ่านมา จึงทำให้พระแก้ว

มรดกได้ตกมาอยู่ที่ประเทศไทยแบบถาวร และเป็น พิพธิภรณ์ที่ได้นำผลงานด้านพระพุทธรูปมาจัดตั้ง เพื่อแสดงให้ประชาชนได้ชื่นชมอย่างใกล้ชิดมา จนถึงยุคปัจจุบัน โดยไมสิง จันบุตตี ได้แสดงทัศนะ ถึงหอพระแก้ว กล่าวโดยสรุป ไว้ว่า

“ถ้าพูดถึงเรื่องปฏิสังขรณ์หอพระแก้ว หรือ ที่อื่นๆ ที่สำคัญนั้นทางหน่วยงานผู้รับผิดชอบหรือ ข้างลาวได้ปฏิบัติการซ่อมแซมให้เหมือนเดิมทุกชิ้น งานอย่างน้อยให้ได้ในระดับ 80-90% โดยเฉพาะ การปฏิสังขรณ์หอพระแก้ว พวกเราได้มีความ ระมัดระวังอย่างมาก เพื่อไม่ให้มันสูญเสียจากสภาพ เดิมที่มีอยู่ ได้คิดสูตรวิธีทำหลายอย่างแบบดั้งเดิม เช่น ฝักดาบเพชร ขมิ้น น้ำเกี๋ยง ซึ่งเป็นสูตรดั้งเดิม ของชาวลาว ในปัจจุบันมีการสืบทอดความรู้มาแล้ว โดยมีช่างลาวคนหนึ่งที่เคยรับวิธีการ การสร้างโอชัน ด้วยสูตรน้ำเกี๋ยงจากประเทศพม่า แล้วมาทำเป็น ธุรกิจเป็นของตนเอง ตอนนี้อยู่ได้รับความนิยมชมชอบ จากสังคมเป็นอย่างมาก โดยสีน้ำเกี๋ยงจะมีขึ้นตอน หลายขั้นตอน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงวิธีทำขั้น คือ ที่ แรกจะมีการสานเป็นโครงสร้างไม้ หลังจากนั้นก็ เคลือบด้วยสีน้ำเกี๋ยง ซึ่งมีความทนทาน เรื่องนี้ ทางสถาบันวิจิตรศิลป์ ก็ได้ปรึกษากับผู้ที่เรียนจบ สีน้ำเกี๋ยง แต่ส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องด้วยกัน เรียนรู้ และสืบทอดกันมา ซึ่งทางวิจิตรศิลป์ได้ส่ง อาจารย์ท่านหนึ่งชื่อ สะเหลียมพร แต่หลังกลับมา มีค้นหาเรื่องแนวคิดไม่มีหลักมันเลยลาออกจากการ เป็นบุคลากรครู ไปตั้งโรงเรียนเอกชนเป็นของ ตนเองขึ้น” (สัมภาษณ์ : ไมสิง จันบุตตี, 2558)

ด้านแนวความคิด

โดย บุนสะหนอง ศรีหราช ได้แสดงทัศนะถึง หอพระแก้ว กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“แต่ว่าหอพระแก้วจะเป็นศูนย์รวมทางด้าน จิตใจ ศูนย์รวมทางด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และ ก็เป็นศูนย์รวมผลงานทางด้านวิจิตรศิลป์ โดย จะมีลายปูนปั้น สีหน้าทางด้านทางเข้า ทางขึ้นจะมี นาคอยู่สองฝั่งซ้าย และฝั่งขวา สรุปแล้วหอพระแก้ว ในปัจจุบันได้กลายเป็นจุดศูนย์รวมทางด้าน

วัฒนธรรมที่เก่าแก่ของลาว การที่นำพระพุทธรูปมา ตั้งไว้ด้านนอก ก็เพราะว่าลาวมีความเชื่อว่าเมืองลาว เป็นเมืองพุทธ ซึ่งลาวมีการปั้นหล่อพระพุทธรูป แท้ๆ แม่นสมัยเจ้าไชยเชษฐา ในปัจจุบันทางกรม วิจิตรศิลป์ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังช่วย ดำเนินการปฏิสังขรณ์เป็นครั้งที่สาม”

หลักการทางศิลปะ

จากรูปทรงทางสถาปัตยกรรมที่เป็นศิลปะ ในรูปแบบของล้านช้าง ที่ได้ผ่านกาลเวลา จาก เหตุการณ์สงครามในอดีต ที่ทำให้หอพระแก้วได้ถูก ปรับเปลี่ยนสภาพที่เป็นไปตามบริบทของ สังคมจนมาถึงยุคปัจจุบัน ได้รับการปรับเปลี่ยนให้ เป็นพิพธิภรณ์หอพระแก้ว ที่พร้อมต้อนรับกับการ มาเยือนของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว จากประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความผูกพัน ในเชิงประวัติศาสตร์มายาวนาน ทั้ง จากความสัมพันธ์ในเชื้อชาติและศิลปวัฒนธรรมมา แล้วนั้น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลงานการสร้างสรรค์ ได้เป็นผลงาน จำนวน 7 ภาพ โดยแบ่งลักษณะ ผลงานออกเป็น 3 กลุ่ม

3. พระธาตุหลวง

พระธาตุหลวงเป็นโบราณสถานที่อยู่คู่กับ นครหลวงเวียงจันทน์มายาวนาน ได้มีการบูรณะมา ตามลำดับ จนมาถึงในยุคปัจจุบันที่องค์พระธาตุ หลวงมีความงดงามด้วยรูปแบบในศิลปะแบบล้าน ช้างที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของการเป็นศิลปะแห่ง นครหลวงเวียงจันทน์ จากด้วยการใช้สีทองในการ ระบายลงบนองค์พระธาตุ พร้อมด้วยการประดับ ตกแต่งที่ใช้ลวดลายของกลีบบัวในการสร้างสรรค์ อยู่บนรูปทรงขององค์พระธาตุตามลักษณะของ ศิลปะแบบล้านช้าง ที่โดดเด่นอยู่ในสังคมร่วมสมัย ในยุคปัจจุบัน โดย ไมสิง จันบุตตี ได้แสดงทัศนะถึง องค์พระธาตุหลวง กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“พระธาตุหลวงเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือน ใครในแถบอาเซียน เป็นทรงบัวเหลี่ยม เป็นศิลปะ สมัยล้านช้าง เจ้าไชยเชษฐาธิราช โดยเอกลักษณ์ ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ไปดำรงอยู่สถานที่ใด

ก็จะได้สร้างวัดที่เป็นรูปทรงดอกบัวเหลี่ยม จะสังเกตเห็นได้ศิลปะของลาว ที่ปรากฏในธาตุต่างๆ เช่น พระธาตุหลวง ธาตุอิงฮัง ธาตุพระบาทโพธิ์ขัน จะเป็นสัดส่วนเป็นทรงดอกบัวเหลี่ยม นั่นคือ ศิลปะลาวล้านช้าง แต่ธาตุที่มีในประเทศลาวจะมีอยู่ 3 แบบ เช่น แบบหัวเหลี่ยม แบบทรงผาสะอ์ (หอธรรมสะพา) และทรงหัวระฆังคว่ำ ส่วนศิลปะทรงระฆังคว่ำเป็นศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากศรีลังกาพม่า โดยเข้ามาในสมัยลาวล้านช้างเล็กน้อย” (สัมภาษณ์ : ไมสิง จันบุตรดี, 2558)

หลักการทางศิลปะ

จากแรงบันดาลใจของช่างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบรูปทรงของพระธาตุหลวงด้วยการนำรูปทรงบัวเหลี่ยม ซึ่งเป็นศิลปะในแบบล้านช้างมาสร้างเป็นองค์ประธานของพระธาตุหลวงที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากพื้นฐานในการนับถือพุทธศาสนาเป็นแกนกลางทั้งจากการดำเนินชีวิตและการนำไปใช้ในศิลปะจากการตกแต่ง ในลักษณะของพุทธศิลป์ที่สะท้อน ความเชื่อความศรัทธาจากสิ่งเดียวกัน ในแถบประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ได้ก้าวไปสู่การเป็นศิลปะพุทธศิลป์ร่วมสมัยได้ในที่สุด โดยแบ่งลักษณะของผลงานออกเป็น 2 กลุ่ม

4. ประตูลาย

จากด้วยแนวคิดในการที่ สปป.ลาว ได้รับชัยชนะในสงคราม ในช่วงเวลาต่างๆ ที่ผ่านมา จากจุดเริ่มต้นในสมัยของเจ้าฟ้าจัมมหาราช จนผ่านมาถึงเหตุการณ์สงครามได้ตกอยู่ในสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะทั้งปวง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นประตูลายที่ตั้งเด่นเป็นศรีสง่าแก่นครหลวงเวียงจันทน์ที่สะท้อนรูปแบบการสร้างสรรคในผลงานด้านสถาปัตยกรรมลาวร่วมสมัย ที่ทรงอิทธิพลความรู้สึกของประชาชนชาว สปป.ลาว ทั้งจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ บุนสะหนอง ศรีหาราช ได้แสดงทัศนะถึงประตูลาย กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“ประตูลายเป็นศิลปะสมัยใหม่ แต่เป็นการประยุกต์หนึ่ง แท้จริงเคยมี ญาติพี่น้องของอาจารย์ (พ่อของอาจารย์) เคยเป็นนายช่าง ตอนสร้างประตูลาย ซึ่งได้สร้างขึ้นในปี 1966 ถือว่าเป็นยุคใหม่ ศิลปะจะเป็นการผสมผสานนิดหน่อย ซึ่งเป็นลายแบบดั้งเดิม แต่มีการพัฒนาในรูปแบบขบวนการทำ เช่น ลักษณะของลายจะใหญ่ และมีการทำเป็นบล็อก ซึ่งมีความแตกต่างจากการทำแบบดั้งเดิมนิดหน่อย” (สัมภาษณ์ : บุนสะหนอง ศรีหาราช, 2558)

ด้านแนวความคิด

โดย ไมสิง จันบุตรดี ได้แสดงทัศนะถึงประตูลาย กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“ส่วนประตูลายนี้ ตามการออกแบบที่แรกเป็นแบบประตูโขง แบบฝรั่ง โดยได้อิทธิพล ฝรั่งปกครองลาวเมื่อก่อน ต่อมาช่างลาวมาเสริมแต่งส่วนยอดเป็น 3 มุกขึ้น มีความหมายว่า พระพุทธ พระศิลปะ พระทรง ก็เลยเป็นลักษณะร่วมสมัย ผสมศิลปะลาวล้านช้างเข้าไป เอกลักษณ์และความงาม ประตูลายมีการประดับประดาดอกบัวเป็นก๊อบล้อม ด้านในก็จะมียู่งหงส์คาบดอกไม้ไฟ ประดับด้วยลวดลายด้านล่างจะมีรูปทรงต่างๆ ของหุ่นมาน ถือว่าช่างลาวได้นำเอาศิลปะล้านช้างประดับประดาเข้าไปได้อย่างสวยงาม”

“เมื่อก่อนเรียกว่า อนุสาวรีย์ เพื่อได้ระลึกถึงทหารฝ่ายปฏิบัติการ (ฝ่ายอเมริกัน) ที่ศูนย์เสียชีวิตปางสงครามเสีย มีแนวคิดสร้างอนุสาวรีย์นี้ขึ้น”

หลักการทางศิลปะ

จากรูปทรงของประตูลาย ที่มีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมที่สะท้อนภาพลักษณ์ในการสร้างสรรค์ในเชิงสมัยใหม่ตามที่เป็นที่นิยมได้ร่วมสมัยกับสิ่งก่อสร้าง ในรูปแบบศิลปะทางด้านตะวันตก แต่ในรายละเอียดของการตกแต่งนั้น ได้ใช้ลวดลายลาวมาประดับตกแต่งตามความเหมาะสมที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ในศิลปะลาวไว้ได้อย่างมั่นคง และจากการจัดวางผังเมืองด้วยการให้ประตูลายเป็นศูนย์กลางแห่งชัยชนะทั้งมวล ตามประวัติศาสตร์

ชาติลาวที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลงานการสร้างสรรค์ ได้เป็นผลงานจำนวน 7 ภาพ

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานวิจัยตามกระบวนการวิจัย และภายหลังจากสรุปผลการวิจัยใน 5 ประเด็นหลักด้วยกันคือ

1. แนวทางการผลิตวัตถุดิบด้านศิลปะ

ด้วยจากการที่ สปป.ลาว ได้มีการพัฒนามาโดยในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านศิลปะที่จะต้องสร้างคนรุ่นใหม่ให้มาสืบทอดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การสร้างหอพิพิธภัณฑ์ศิลป์ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะเพาะบ่มให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้มีแรงบันดาลใจในการสืบทอดและอนุรักษ์ ในศิลปะประจำชาติของตน หอพิพิธภัณฑ์ศิลป์เป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อน แนวทางการผลิตวัตถุดิบด้านศิลปะ เป็นหน่วยงานตัวแทนของกระทรวงแถลงข่าว แต่ในนั้นบุคคลสำคัญที่ดำรงตำแหน่งเหมาะสมก็คือ อาจารย์บุญเล็ง เวียนวิลาวง เพราะไม่มีใครเหมาะสมกว่า ถึงแม้ว่าอาจารย์จะเกษียณจากราชการแล้วก็ตาม แต่อาจารย์ก็แสดงความเป็นห่วงเป็นใย บทบาทของบริษั งานทั้งหมดที่สร้างขึ้นมามีภายใต้การนำพาของรัฐบาลให้รักษาการผลิตหรือรักษาฝีมือของลูกหลานลาว ทางด้านการปั้นหล่อ และผลิตเครื่องดนตรีพื้นเมืองและแกะสลัก

โดย บุญเล็ง เวียนวิลาวง ได้แสดงทัศนะถึงเรื่องนี้ กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“เพราะว่าภายใต้การนำพาของรัฐบาลมอบหมายให้ทำหน้าที่ 5 ด้าน คือ 1. เวียกงานปั้นหล่อ 2. แกะสลัก 3. เวียกงานผลิตเครื่องดนตรีพื้นเมือง 4. เวียกงานตกแต่งและประดับประดา 5. เวียกงานสร้างของที่ระลึกทางด้านวัฒนธรรม นอกนั้นยังมอบหมายให้เวียกงานผลิตพันธ์ด้านวัฒนธรรม ขาเข้าขาออก ของลาวด้วย พนักงานที่มาทำงานในบริษัท

ส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการที่เกษียณ แล้วส่วนหนึ่งแม่่นภาคส่วนที่เรียนจบสถาบันวิจิตรศิลป์ แล้วมาทำงาน ส่วนหนึ่งแม่่นทางบริษัท สร้างขึ้นมาใหม่ ฝึกหุ่นสืบทอด”

2. เอกลักษณ์ของการเป็นพระพุทธรูปลาว

จากสังคมใน สปป.ลาว ที่มีการพัฒนาในทุกๆ ระดับส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนลาว ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งได้ส่งผลต่อการทำบุญตามหลักพุทธศาสนาด้วยการสร้างองค์พระ จึงส่งผลต่อพิพิธภัณฑ์ศิลป์ที่จะต้องสนองตอบต่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ใน สปป.ลาว ที่จะต้องการรูปแบบขององค์พระพุทธรูปที่เป็นแบบล้านช้างเพียงเท่านั้น จากด้วยความเคารพและศรัทธาจากเรื่องราวในอดีตที่ผูกพันกับประวัติศาสตร์ทางการเมือง โดยบุญเล็ง เวียนวิลาวง ได้แสดงถึงเรื่องนี้ กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“พูดเรื่องเอกลักษณ์ของการเป็นพระพุทธรูปลาวนั้นทุกอย่าง แม่่นดำรงในความเป็นลาวไว้ทุกประการ มีบางครั้งอาจารย์และช่างปั้นพระก็คิดว่าอยากจะทำแบบร่วมสมัย หรือทำตามชีวิตจิตใจชอบ แต่ภายใต้การชี้นำขององค์การพุทธศาสนา พุทธสัมพันธ์ ลาวเขาไม่ให้ทำ เขาบอกว่าต้องรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ในความเป็นลาวเอาไว้ในนั้นเ็นว่า ศิลปะล้านช้างสมัยก่อนและสมัยต่อมา โดยให้รักษาของเดิมเอาไว้อย่างมั่นคงสืบไป

3. การสอนศิลปะลายลาว

โดย บุญแสง เทพพงศ์พันธุ์ ได้แสดงทัศนะถึงการสอนศิลปะลายลาว กล่าวโดยสรุป ไว้ว่า

“ค้นคว้าแล้ว เรื่อง ศิลปะแม่่นเกิดมาจากอินเดีย เพราะศิลปะเกิดมาจากศาสนา โดยมีการเรียนแบบธรรมชาติ โดยแต่ละประเทศจะมีเอกลักษณ์ ดอกไม้ชนิดต่างๆ เป็นของตนเอง โดยประเทศลาวจะมีดอกบัว ดอกกระดังงา ดอกเคือกูด ดอกผักแว่น ชนิดต่างๆ ที่อยู่ในธรรมชาติของลาว”

“ลายลาว แม่่นกำเนิดเกิดจากธรรมชาติแต่อาจารย์เขาเป็นคนแรกที่ประดิษฐ์คิดแต่งลายเครือ

ดอกจำปา นอกนั้นลาลวยังมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น เรื่องรามเกียรติ์ พระเวชสังคร พุดไปแล้วไม่ว่าศิลปะลาว ไทย กัมพูชา พม่าที่เชื่อในศาสนา ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลและกำเนิดมาจากอินเดีย”

4. การคุ้มครองทางด้านวิจิตรศิลป์

ด้วยการให้ความสำคัญกับบทบาทในการเฝ้าระวังในศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ จึงทำให้ภาครัฐได้ตระหนักในการที่จะต้องให้การดูแลในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดำรงคงอยู่ให้ยั่งยืน มั่นคง ในเชิงการอนุรักษ์ พร้อมกับสิ่งใหม่ที่จะเกิดขึ้น ให้มีความพร้อมและอยู่ในความดูแลไม่ให้ผิดเพี้ยนไปจากขนบธรรมเนียมประเพณี ดังที่ บุนสະໂນງ ສີຮາຊ ໄດ້แสดงทัศนะถึงเรื่องนี้ กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“เฉพาะการพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมนั้น ถือว่าเป็นพื้นฐานทางด้านการคุ้มครองทางด้านวิจิตรศิลป์ให้มีความถูกต้อง และสอดคล้องตามนโยบายของพรรคและรัฐบาล วางออกโดยทางกรมได้มีการสร้างดำรัส หรือเรียกอย่างหนึ่งก็คือ นิติกรรมและกฎหมาย เพื่อเป็นนโยบายในการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมด้านวิจิตรศิลป์ ยกตัวอย่างเราอยากสร้างสิม (โบสถ์) หอแจก หอกอง ต้องมีการเสนอแบบหรือผ่านคณะกรรมการทางด้านวิจิตรศิลป์

5. กระแสของสังคมสมัยใหม่กับลาลวย

ด้วยสภาพของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ที่พร้อมกับการรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามาโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

จึงทำให้ส่งผลต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่ขาดความสนใจในสิ่งเก่าๆ โดยเฉพาะรูปแบบของศิลปะลาลวยที่นับวันจะหาคนรุ่นใหม่เข้ามาศึกษาค้นคว้าอย่างมุ่งมั่นเอาจริง แต่ก็ยังมีเยาวชนในบางส่วนของสังคมที่ยังตระหนักในคุณค่าของศิลปะประจำชาติ ดังที่ออกกลະສອນ ສຸຂປຣຸມວັນ ແລະ ດອນສະໂຫວັນ ວັນວຽງໄດ້แสดงทัศนะถึงเรื่องนี้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

“เพราะอยากจะศึกษาและรักษามูลค่าศิลปะพื้นเมืองลาว เพราะว่าในปัจจุบันไม่ค่อยมีคนสนใจมากนัก น้องเองจึงอยากจะเป็นผู้สืบทอดในการรักษาวัฒนธรรมทางด้านศิลปะพื้นเมืองลาว”

“เป้าหมายอยากจะรักษาและสร้างสรรค์ผลงานไปเรื่อยๆ และในอนาคตหลังจากเรียนจบแล้วอยากเป็นอาจารย์สอนและจะรักษาผลงานไว้ในช่วงระยะที่มาเรียน ข้าพเจ้ามีความสนใจเรื่องและภาพที่เป็นแรงบันดาลใจคือเรื่องรามายณะ รามเกียรติ์ ในวัดที่หลวงพระบาง”

“อยากจะอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมของลาว โดยให้เหตุผลว่าเคยมีตระกูลช่างของลาวล้านช้างได้สร้างไว้มาเป็นเวลาหลายร้อยปี แต่ในปัจจุบันหาคนที่จะมีเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจและอยากจะทำสืบทอด อีกอย่างถ้าจะพูดในสถาบันการเรียนการสอนก็เป็นสาขาที่เปิดใหม่ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าถึงมีความสนใจอยากจะเรียน อยากจะส่งเสริมศิลปะฝีมือทางด้านการแต้มผาผ้าง เพื่อการเผยแพร่ให้โลกได้รับรู้ว่าลาวก็มีศิลปะเป็นของตนเอง โดยเฉพาะจะเป็นงานจิตรกรรมผาผ้างในวัดสี่สะเกด ดังแสดงให้เห็นว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม วัดสี่สะเกดอย่างล้นหลาม อันเป็นที่ประทับใจของคนลาว”

เอกสารอ้างอิง

- จิรวารณ แสงเพ็ชร. (2540). *การศึกษาเปรียบเทียบ ลวดลายประดับเจดีย์ทรงปราสาท 5 ยอด กลุ่มเมือง เชียงแสนกับกลุ่มเมืองเชียงใหม่ พุทธศตวรรษที่ 19-21*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2552). “สาระสำคัญในงานจิตรกรรมไทยประเพณี”, ปาฐกถาศิลป์ พีระศรี ครั้งที่ 14 ประจำปี 2552. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นัทรแก้ว สิมารักษ์. (2541). *ประติมากรรมปูนปั้นรูปเทพชุมนุมระดับผนังวิหารเจดีย์ยอด วัดเจดีย์ยอด (มหาโพธาราม) จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2550). *POST MODERN ชะตากรรมโพสต์โมเดิร์นในอุ้งมือนักปรัชญาการเมืองโบราณ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2544). *POST MODERN in Japan (นักปรัชญาการเมืองโบราณกับชะตากรรมโพสต์โมเดิร์นในสังคมญี่ปุ่น)*. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับประจำวันที 14-20 กันยายน.
- ดวงศักดิ์ ชื่นสินธุ. (2556, 13 ตุลาคม). “สังฆราชลาว พระมหาผ่อง สมะเล็ก”, คอลัมน์อาทิตย์สุขสรรค์, มติชน. ไทยรัฐ, หนังสือพิมพ์. (2556, 6 มกราคม). “อหังการจักรพรรดิบนผืนผ้าใบ “ถวัลย์ ดัชนี” ชีวิตที่เหลืออยู่ ขอดีสนิทกับความตาย!!”, หน้า 20.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *โลก MODERN & POST MODERN*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สายธาร. 2546.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. *ราชอาณาจักรลาว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- บุญรัตน์ เจริญชัย. (2541). *ช่างเมืองเพชร: วิถีชีวิตร่วมสมัยของช่างปูนปั้น เพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2557). *ศิลปะลาว*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ. (2555). *พระพุทธศาสนาในลาว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนครศรีอยุธยา : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มติชน, หนังสือพิมพ์. (2556, 13 ตุลาคม). “สังฆราชลาว พระมหาผ่อง สมะเล็ก ใช้สี 5 สร้างสันติภาพ”, คอลัมน์ อาทิตย์สุขสรรค์, หน้า 13.
- มติชน, หนังสือพิมพ์. (2557, 15 มิถุนายน). “คิอย่างนักประวัติศาสตร์ศิลปะ สันติ เล็กสุขุม การอนุรักษ์ คือ การพัฒนา”, คอลัมน์ อาทิตย์สุขสรรค์, หน้า 13-14.
- มติชน, หนังสือพิมพ์. (2556, 8 สิงหาคม). “ศิลปะ และ วัฒนธรรมร่วมของ อาเซียน (อุษาคเนย์) สุวรรณภูมิ สังคมวัฒนธรรม”, คอลัมน์ประชาชื่น, หน้า 20.
- มารุต อัมรานนท์. (2542). *ลายปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรมในเมืองเชียงใหม่ สมัยราชวงศ์มังราย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2551). *ศิลปะพิจารณา สี่*. มติชนสุดสัปดาห์ 2544-2549. กรุงเทพฯ : อีแอนด์ไอคิว.

- วิลัยทอง สุวรรณวงษ์. (2557). *ภาพสะท้อนวัฒนธรรมในงานจิตรกรรมของศิลปินแห่งชาติลาว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีรชัย หวังยกุลวัฒนา. (2549). *การศึกษาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมของเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 - 2547*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2555). *เจดีย์พระพุทธรูปอุปัฏฐัม สิม ศิลปะลาวและอีสาน*. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- สงวน รอดบุญ. (2526). *พุทธศิลป์ลาว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี. (2550). *เพชรบุรีเมืองงาม งานงานสกุลช่างเมืองเพชร*. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- สุนทร ชูตินทรานนท์. (2556). *ไทยในสายตาเพื่อนบ้าน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศรีบุรณคอมพิวเตอร์-การพิมพ์.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2535). *ศิลปนิยม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2535.

หนังสือภาษาลาว

ท่าม ทำไวยะลักเสมา. *ปะดู่ไซ*.

ลีลา วีระอังส์. (2510). *ประวัติ พระเจดีย์ โลกะจุลามา พระทาดหลวง*. ส.ป.ป.ลาว : พะไซ กราฟฟิก, 2010.

ไพท ภูธา, ผู้แปล (จาก มหาบุญมี เทบสีเมือง). (2556). *ความเป็นมาของชนชาติลาว เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: ตาตา.